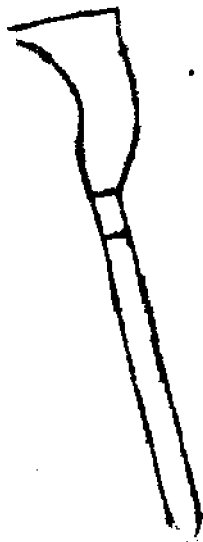


AD-ADODIT SE IS-ISTURIYA

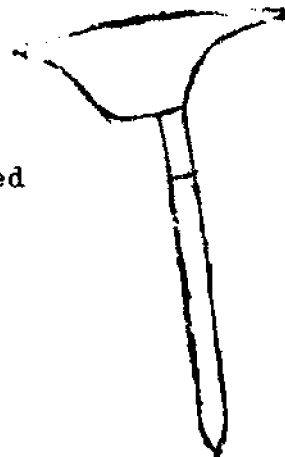
Folktales and Stories



Written and Illustrated

by

Elpidio Balacay  
Budin Balalang  
Benigno F. Saweran



Summer Institute of Linguistics Philippines, Inc.

Translators

1974

Publishers

## FOREWORD

Some of the glory of the Philippines lies in the beautiful variety of people and languages within its coasts. It is to the great credit of the national leadership over the years that no attempt has been made to destroy this national heritage. The goal has been instead to preserve its integrity and dignity while building on this strong foundation a lasting superstructure of national language and culture.

The present book is one of many designed for this purpose. It recognizes the pedagogical importance of dividing literacy and second language learning into two steps--literacy being the first. When a student has learned to read the language he understands best, the resulting satisfaction in his accomplishment gives the drive and confidence he needs to learn the national language. His ability to read, furthermore, is the indispensable tool for the study this program will require.

The Department of Education of the Philippines is proud to present this latest volume in a nationwide series designed to teach the national language through literacy in the vernaculars. It will strengthen both the parts of the nation and the whole.

JUAN L. MANUEL  
Secretary

## FOREWORD

One of the noble aims of Education is to equip every citizen to participate meaningfully in his society and to share in shaping the destiny of his country. Providing literacy instruction in each man's vernacular is a basic step in realizing this goal. To promote this purpose the Summer Institute of Linguistics works in agreement with and under the auspices of the Department of Education in the preparation of instructional and supplementary reading materials for the various Cultural Minorities of our country.

The Bureau of Public Schools takes pleasure, therefore, in presenting this volume of literacy material which is part of its list of approved supplementary reading materials prepared for use by the Public School in the areas using the vernacular of these materials.

LICERIA BRILLANTES SORIANO  
Director of Public Schools

## PREFACE

The purpose of this booklet is to help speakers of Isnag achieve the skill of reading in their own language, as a bridge to literacy in Filipino.

These narratives were written during a Writers' Workshop at the Bagabag, Nueva Vizcaya Center of the Summer Institute of Linguistics. Many of the ideas come from the rich Isnag heritage of oral literature, and from articles written by elementary school teachers at Kabugao, Kalinga-Apayao in 1957 (Apayao Readers' First Reader and Nekaduwa nga Pagbasaan).

Beginning on page 41 the narratives are retold in Filipino. We are grateful to Mr. Rodolfo Barlaan of the Summer Institute of Linguistics for these Filipino versions.

The Isnag alphabet can be read according to any of the variations of pronunciation found in Apayao. Some will sometimes read g as h; some will not pronounce k; some will read k as h; some will sometimes pronounce g as a fricative.

G. Richard Roe

Summer Institute of Linguistics

## BUTIT SE SUSSUWETAN

Atán kanu mà de Butit se Sussuwetán na magutog; nagbarangay da ka assip may kitu kowad da kitu aggutogán, ay magkán pe tu butit kitu barangay da nga assip. Ay nán natu sussuwetán kitu kabulun na, "Nágan naya kuwaan mu. Akkan mu kanan ya barangay ta, ta malimat ta nu kuwa; mekágam ta," nán na.

May nán pe natu butit ta summungbát, "Awan ah. .  
Magtar-tarangkutà à ala ah," nán na.

Ay dikod magutog da ngala nga magutog, may akkán pe yala nga akkán tu butit kitu barangay da. Ay dikod nán manin natu sussuwetán kitu butit, "Nágan pe kurug naya kuwaan mu ta? Akkan mu kurug amminan kanan ya takay ta nay, ta malimat ta nu mekágam ta," nán na.

May nán manin natu butit ta summungbát, "Awan ah.  
Magtar-tarangkutà à ala ah," nán na.

Ay magutog da ngala nga magutog, ay bumitibittì pe yala tu barangay da, ta amminan lugud tu butit ta kanan, may ituláyaw na

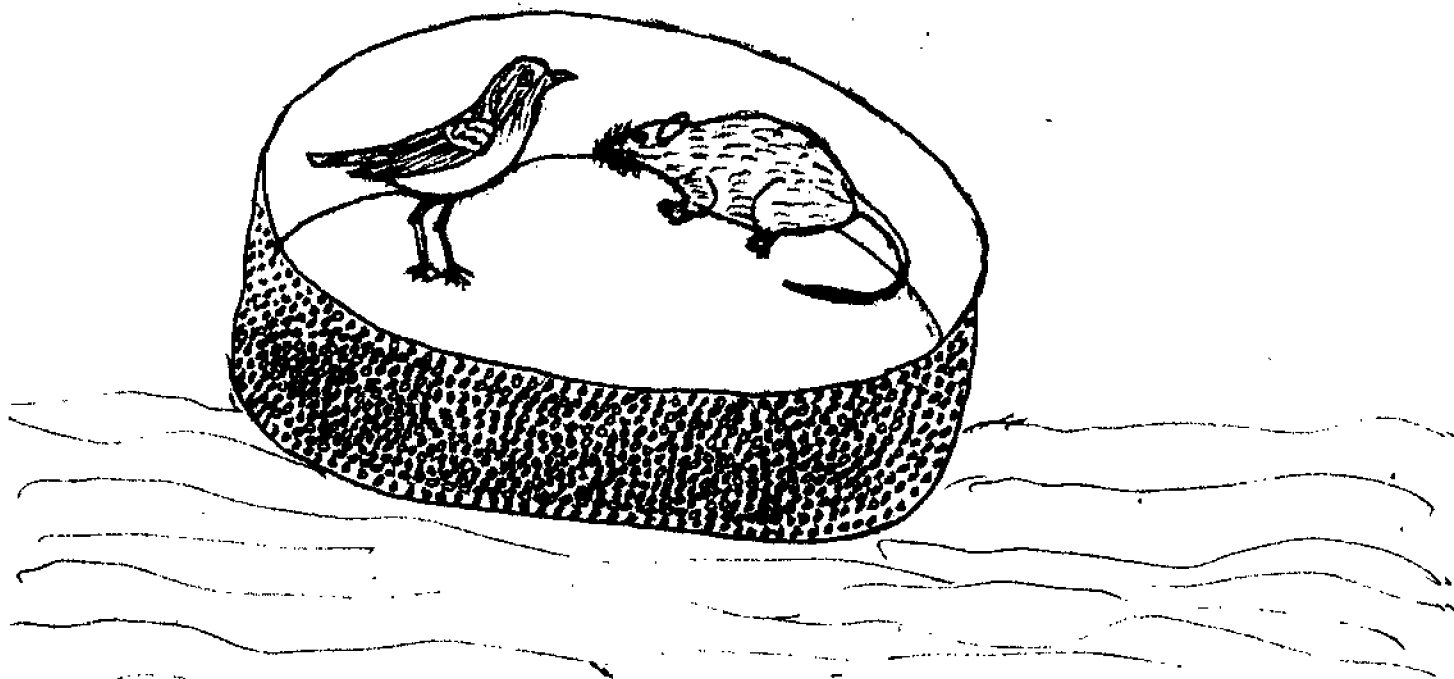
kitu kabulun na. Ay kane mamirù da kitu parùpù, ay tagay da kurug ga mekágam min, ta bittì in tu barangay da nga assip, ta áwan sínang natu butit ta magngar-ngarìnget. Ay tútu nán manin natu sussuwetán kitu butit, "Nágan pe kurug naya kuwaan mu ta? Akkan mu kurug amminan kanan ya barangay ta nay, ta mekágam ta, ay malimat ta nu kuwa. Piya kiyà, áta kumáyab bà nu kuwa, mekágam ta. Akkan ummán kikaw, malimat ka nu kuwa, ta akkan mu ammu ya manalug," nán na.

May nán kammala natu butut ta summungbát, "Awan ku mà kukkuwaan ay; magtar-tarangkutà à ala ah," nán na; akkan na nga kur-kurugan.

Ay kane din mamirù da manin, ay nekágam da nga kurug gin, ta bittì pánang ngin tu barangay da nga assip. Ay nabiyág kurug tu sussuwetán, ta kumáyab bin. Ay nalimat kurug tu butit, ta akkan na nga ammu tu manalug.

Awan nin. Túyanin tu panda na.

BPS

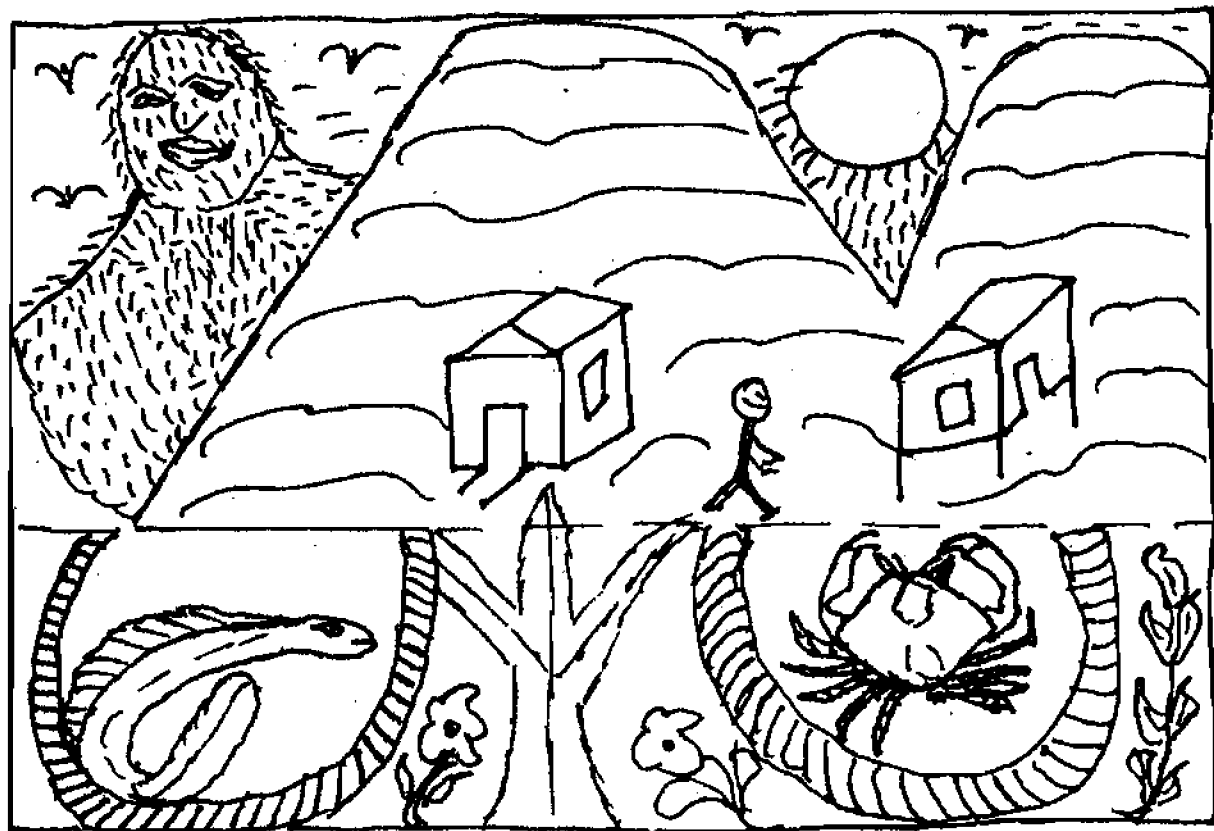


## YA PAGGAYATAN NAYA YAGYAG

Tu nunna pà nang nga algaw, ay atán isa nga babalay nga adanni kiya ábà naya bantay nga adanni kiya pisung kiya túlad naya ginúbát. Iddi ya babalay, ay akkan pà nang adu tu tolá y ya magyán, ta tallu paggaattawán da ngala se akkan pikam adu datu annánà da, ta kitun lugud pikam. Bittì pikam ya tolá y ki kalawagán ni.

Kiddi nga ginúbát, ay atán pe ya abay se namáru wa gaggag nga magyán se magtarakan kadaya ugta, lámán se ngámin atán kiyán nga sirát. Malàsid kadaya atán kiya sirát, ay atán pe ya áyam na nga isa nga abay pà nang nga kíwat se isa nga abay pà nang nga agama. Dedi nga áyam naya namáru wa gaggag, ay pinangwa nada ka balay da kiya taggad naya bantay nga giyán natu babalay datun na tolá y.

Tu balay natu kíwat, ay atán abay ya dalumpenág nga batu nga atán abbut nga lan-an na nu mabalín na magsápul ka kanan na. Ay



tu agama, ay atán pe kitu giyán kam natu kíwat, may tare ad-adayyu, ta magpatay da nu magpannu da. May tu balay natu agama, ay bittì tu danum na, ta annung na ya mabiyág oray nu akkan adu ya danum kiya giyán na.

Dedi nga áyam na, ay mamidduwa da nga mangán kiya isa nga algaw, pagmakát se gidám. Kane mabayág ngala ngin, ay di umungát umabay tu kíwat, ay melug ga megilat tin kitu balay na nga batu. Kane isa nga gidám, ay lumawán nga mawe ya magápul ka idde natu apu na nga kanan na, may nasulit tu ilallawán na kitu balay na kitu taggad natu bantay. Ay kane pilítan na tu lumawán, ay nakínin tu batu, ay nakínin pe tu bantay nga giyán datu babalay datu tolay.

Tútu nán da kaggída, "O, tura mangyagyag?" nán da. Ay nanggayát kitun, ay makínin peyang ngin tu bantay nu lumawán tu kíwat ta mawe mangán, ta megilat lugud din kitu balay na.

Ay kane din isa ngalgaw, ay magmonimoni da nu nágan naya mangguyyu kiya kalawagán. Díkod nagguumomán da nga mawe da nga

sapúlán nu nágan na. Díkad nawe tu apu datu toláy ya sinápul, may nasmà na tu balay datu agama se itu kíwat, ay nepàmu pe ya lummawán tu kíwat, ay nasingan na tu kàwaán na nga nu lumawán, ay makínin tu bantay ya giyán da. Díkád nagulli yin se na nga nekagi kadatu kabbulun na nga nán na, "Atán gáyam ma abay ya kíwat kiya taggad tada nga megilat kiya balay na nga batu nu lumawán, ay makínin tu balay na, ay makínin pe ya giyán tada, ta atán tada lugud kiya otun na," nán na.

Kane din isa ngalgaw, ay nagigáw ka adaddu. Ay gapu kitun, ay nassiyán tu balay natu agama. Gapu kiyán, ay nolawán natu agama tu balay na, ta nabayág gin nga áwan nga danum. Ay tútu lummawán se ya nawe kitu balay natu kíwat. Ay kane mànud natu kíwat ta atán sabáli kitu balay na, ay lummawán, may nasingan na tu agama. Díkod nagpatay da. Tútu nakayag-yagyag ka tallu ngalgaw ka pabeg ga naggat. Ay kane mabalin tu yagyag, ay lummawán tu apu datu toláy nga siningan tu nàwa, may nasmà na datu duwa nga natay. Tútu nán na, "Awan nin yagyag, ta natay da ngin," nán na.

May gapu ta atán pikam yagyag, ay natay tu kíwat tin, ay ammu ta ngin na akkan gáyam ma kíwat ya paggayatán na.

EB

SAPPAW IMADATAG

Kitu kalígiden, ay atán da nga tolay nga tangeli. Ya agpangágan datu tolay ya duddúma kadedi, ay iMadatág da. Ay gapu ta áwan nala nga isa nga atán asin kaggída, ay tútu nagtuturátu da nga mawe maggiibanág, ta mawe da nga mangasin ka Banág.

Ay tútu naggaaruminta da kadatu barangay da nga nagtang-tangalgaw. Ay kane din mabalin da ngin, ay tútu nagguotog da ngin kane kaláwa.

Ay kane din na itu kàduwa ngalgaw da ngin kitu aggutogán, ay atán lamán na inúlup da. Nepasokò da kitu pin-pínát. Ay kane mepasokò da, ay asippatayan datu duddúma, may malùsaw datu



duddúma kaggída, áta áwan da nga pangasin, ta áwan da lugud da asin pikam. Ay tútu pinúkù da se da la nga panáwan pikam. Ay tútu netúluy da tu nagutog.

Ay kane din pagmakát manin, ay magguotog da manin na nán da, may gapu ta danni yin ka bebay, ay se pag-pagmakát pikam, ay nanúpal tu kalawagán, ay áwan da ngin na nasingan na kalawagán, ay oray tu kabulun da, ay akkan da nga masingan gapu kitu angap. Ay gapu ta akkan da ngin na makapagutog, ay kinuna natu pakíyán da nga, "Maggagadáng tada," nán na kadatu kabbulun na nga mangibanág. Ay tútu nagtataláwan da datu barangay da ngin na sullulúgán ka tabáku se da nagkakáwe kitu pameyag da kam pe la ngin nin, ta akkan da masingan datu kabbulun da gapu kitu angap.

Ay gapu ta dummung da kitu kanáyun natu isa nga bantay, ay tu wala ngin tu sinùdu da nga nagitalaw kitu angap, ta nán da nga magdallis, ay mansing da nga malnap. May sabáli kane dumatang da ngámin kitu parotun tu bantay, ay malnap ngámin kitu angap, ay magriddù da. Ay díkod tútu nán da ngin na, "Magtatalug tada, ta mawe tada ka dammáng." Ay garra, natag-taggisá da ngin na

nagsaspáw kitu alingúdu wa pínát ta ummèráng da kammin kitu naggayatán da. Nunna nagsappáw tu nanákam kaggída. Ay nán da kaggína, "Dummung ka ngin?" nán da kitu nagsappáw.

May, "U," nán tu bal-ù ka dammáng. Ay nagsappáw manin tu isa, ay nán da manin kaggína, "Dummung ka ngin?" nán da.

Hay, "Ù," nán tu bal-ù. Ay nagsappáw da ngámin na tag-taggisá, ta inulbud lugud natu bal-ù da. Ay natay da ngámin. Sissa tu pakíyán da nga nabiyág, áta akkan nepagsappáw kadatu nippayán na. Ay sissa nga nakullí kitu íli da nga Madatág.

Ay tu idi ya gapu na nga atán ya íli nga nengágan da ka Sappáw iMadatág, áta inalà da kadatu inagkona datu iMadatág nga nawe naggiibanág nga nagsaspáw kitun na bantay ya nanalug kitu angap.

Awan nin.

BB

## DUNGKUWAN SE SINARUGKAWAN

Kitu nunna pà nang kanu mà a algaw, ay atán da kanu mà a pittu wa ilángit ta babbay ya magwawági, ay Sinarugkáwan tu ngágan natu udiyán. Peyang algaw, ay magdattág da ngá gayát ka lán git, ta mawe da magdidígut kitu apáyaw.

Ay kane atán da nga magdidígut kitu mangalintutúgu, ay nalágib da ya konatán ne Dungkuwán. Ay tútu nán da kaggída, "O, in nád naya makin unát kitúni. Dádu kabbulun mambu," nán da, se da nawe. Ay se da la nga mangus kadatu lay-layyung datu unát.

Ay kane umúlug tu ina ne Dungkuwán na kúláp, ay nadilangán nala kitu piya pà nang datu pittu wa ilángit ta magwawági kitu konatán. Ay tútu nán na ke Dungkuwán na nìraw,

"Dungkuwán, Dungkuwán,  
nasìdug ya konatán."

Tútu naglamdaw we Dungkuwán.

"Nasìdug nán mu Ina,  
ay babbay da,"

nán na. Ay ka panda kitun, ay sinìsiimán ne Dungkuwán datu babbay. Ay se yala nagulli kammin datu babbay ya nagdígut.

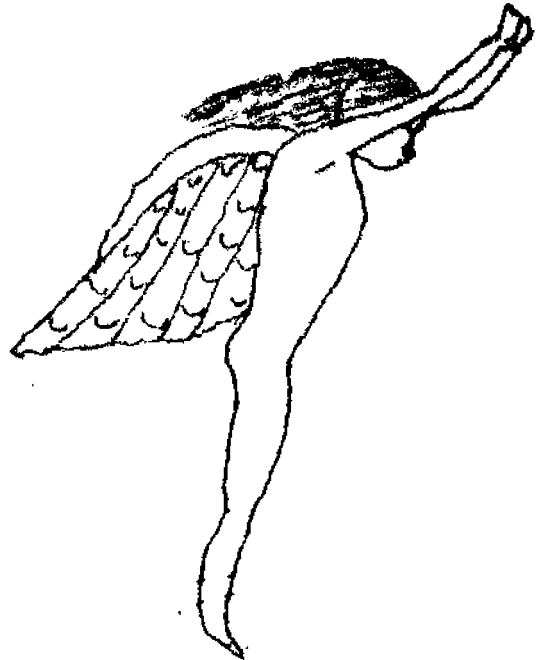
Ay kane kaláwa din manin, ay atán tutu manin datu babbay, may atán nin ne Dungkuwán na nagsirù kitu panda natu konatán na, ka padne kitu dappit. Ay nabag-baglán datu babbay ya nagippà kadatu payà da, se da nawe manin kitu konatán ne Dungkuwán. Ay díkád nakarungat tu uray ne Dungkuwán nga nán na, "Dakayu gáyam ya magammin kiya unát ku. Sinnan nu la agpà la gane kiyán ah," nán na, se na pinagduráy da.

Ay kane mabalin da mangus sin, ay nawe da ngin na magdígut. Ay kane atán da nga maggaangrād kitu danum, ay tinagtágan ne Dungkuwán tu payà natu isa kaggída, se na nán kaggída, "Dakayu kam agpà yán, ay ra kayu akkan magpassingan kiyà?" nán na. Ay tútu nakagdád datu babbay se da nabag-baglán na nawe kitu giyán datu pay-payà da, ngamay áwan nin tu payà ne Sinarugkáwan nga

ittu tu udiyán se kapiyaán  
kaggída, ta inalà lugud ne  
Dungkuwán nin.

Ay tútu nakim-imallà da nga  
magadang ke Dungkuwán kitu payà  
natu isa, ngamay akkan nidde ne  
Dungkuwán nga nán na, "Idde ku á  
idi, Sinerugkáwan, nu magatáwa  
ta," nán na, se na tutu wala  
akkan idde.

Ay díkod pinanáwan datu  
babbay yin tu wagi da, ta áwan  
na lugud da payà in, ay díkod  
sumángit ta ummunud lugud dala  
ke Dungkuwán nin. Ay kane  
dumatang da, ay nangalà e  
Dungkuwán ka búlu se kuwaan ka  
súlip se ippáy tu payà natu



babay, se na nesirù kitu sídung natu dapug.

Ay kane mabayág da ngin na nagatáva, ay nagan-anà da ngin ka isa nga laláki, may magas-asippan peyang pikam tu babay, may akkan na ammu ne Dungkuwán. Tútu kane isa nga pagmakát, ay binílin na datu magina nga magbansi da ngala, ta mawe ya magappáw. Ay se ya nave yin.

Kitu gidám natu nepappan na, ay nagsaner re Sinarugkáwan kitu linung. May netánág ya súlip kiya àráng na, ay nán na, "Nágan nád nedi," nán na, se na inalà se na nga linútán, may nasingan na nga ittu gáyam tu nangippayán ne Dungkuwán kitu payà na.

Ay kane pagmakát, ay nagkaru wa nalukág, se na nave ya nepar-paramán tu payà kitu baggi na, may mayát pikam, se na ram-ramanán ya kuméyab nga magdápun kadatu kay-kayu, ay se yala nagulli kammin, ta mawe na ngin na bilínan tu an-anà na nga nán na, "Magoray ka ngin gane, ibì, ta mawe yà kattoni. Sisínán nà ala," nán na.

Ay, "Ò," nán pe natu an-anà, ta akkan na lugud emmu nu mawe yin ka lánɡit onu akkan. Ay tútu nakas-asangit tu an-anà kane áwan na magulli kitu ina na.

Ay kane inumbet te Dungkuwán nin, ay dinatang na tu an-anà na nga makas-asangit ta áwan na kabulun. Ay tútu sinaludsud na tura sissa se wàna tu napannán natu ina na, may itul-tuldu wala natu an-anà ya lánɡit.

Ay tútu imbay na tu an-anà na, se da nawe ya nakadálidálen nga áwan di ya amomanán kadatu adu wa an-anà a pippan da kuma ka lánɡit. May áwan na makadatang kaggída, ta akkan da nabílag pánang nga kumáyab. Ay kane ittu da masma e dagínit ta kabil-bilgán na kumáyab, ay nagtakay da kaggína.

Ay tútu nippan nada ka giyán ne Sinarugkáwan, ay tútu nagatáwa da kammin, ay panda kitun, ay napiya peyang ngin ya uray da ngin.

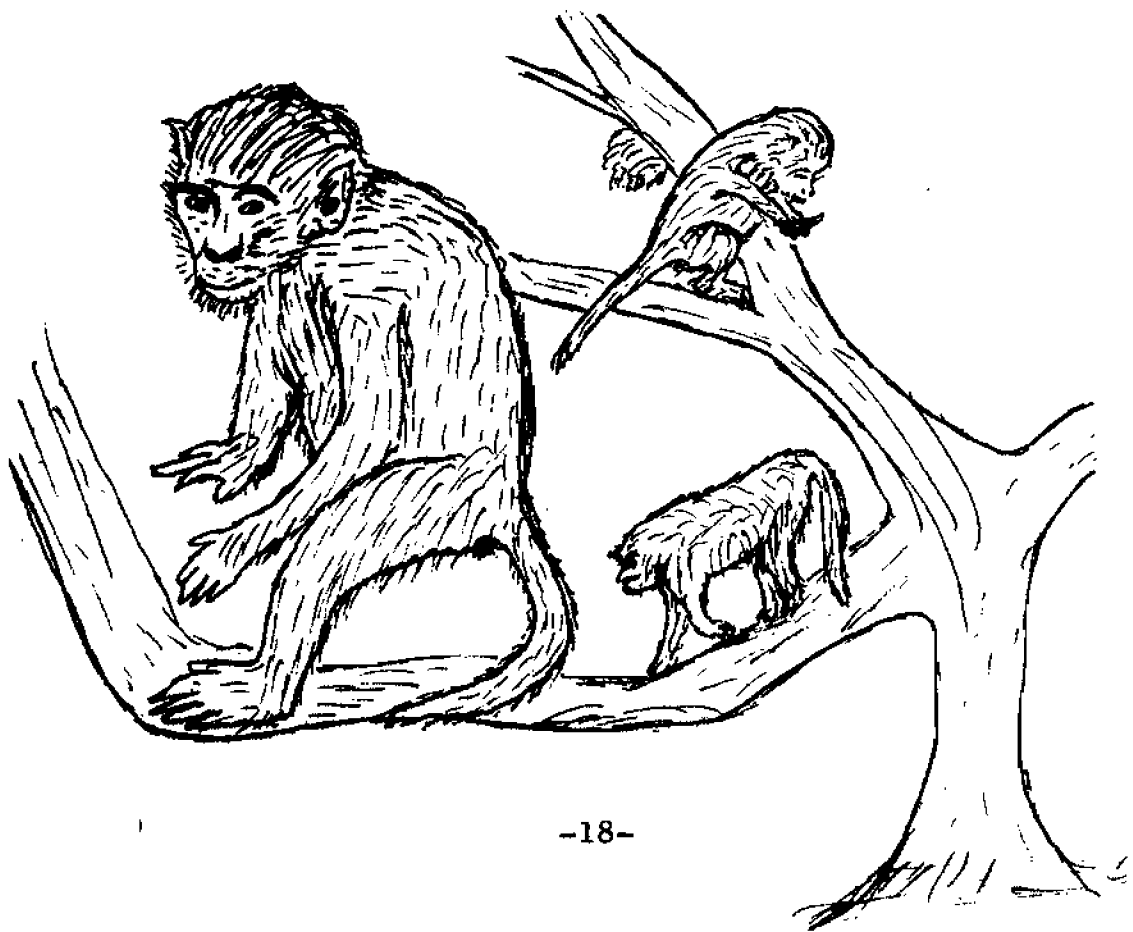
EB

## TALLU WA MAGWAWAGI YA NAULILA

Kitu kalígiden, atán duwa nga magatáwa nga atán tallu wa annánà da nga babay. May ya pagkuwaán da, ay ittu pe ya pagtáwan da, áta adayyu kiya íli, ta netákip lugud kiya ginúbát. May nadakè, ta inumbet pe ya nadakè a nàwa kaggída nga tangabalay. Nagsarunu wala datu ama da se itu ina da nga natay. Ay díkod áwan da nga pamalay yin, ta natay lugud datu mannákam da ngin.

Ay díkod ya kinuwa dedi ya tallu wa magwawági ya babbay ya naulíla nga bibittì, ay netul-túluy da ngala ya nagbiyág nga pab-pabeg. Inan-anúsán da ngala ya nagkuwa oray nu babittì da pikam.

Ay kitu kowad da nga magtugnu kitu isa nga algaw, ay nawe da nga naglídum kiya layyung naya káyu wa kallang. Ay nagtugawán da datu sagwà da. May dakè pe, ta gangay daya annánà a áwan na di ya igalà, ay nàwa ya nadakè kaggída. Tu isa, nagadodit ka nakapag-paggálà, ay díkod agkewalat da ka galà kitu layyung natu káyu.



May kane din daddán nala, ay pagkilát da ngala ya naggitub, ay se yala nga nagarnáb ka mangan-anansing. May datu annána, ay ippáy da pe kam mala tu makag-aggalà, ta annàna da lugud; akkan da ammu ya mansing. Ay pinagkilát da ngala tu nagtutúgawán da nga nigday. Ay díkod natay da ngámin na tallu, áta nagdayán da.

Ay kane din matay da ngin, ay nangwa pe tu anítu kiya ammu na, ta mannakabalin lugud. Ay tu idi tu kinuwa na. Pinaltu na kammin datu tallu wa magwawági, may dakè, ta tu inangwa na ngin kaggída, ay tu sagwà da, ay kinuwa na nga íput da, áta tútu nagtugawán da nga nagtutúgaw kitu nagimangán da.

Ay ka panda kiyán na nàwa, ay datu tallu wa magwawági, ay nagbálin da nga nagíput, ay se da nga sinumrà in, ta mìpat da. Ay ya nagbalinán da, ay ayong da ngin. Ittu yán ya naggayatán daya ayong kid kalawagán ni.

Awan nin.

BB

YA ATU SE IYA ANINIWING NA

Atán isa nga átu nga nawe nagdàdàdà kiya kal-kalawagán, ay nakasmè ka tuláng kiya napannán na. Ay tútu sinangál na tu tuláng se magulli yin ka balay da.

Ngamay kiya dálen, ay atán awweg, ngamay atán pe arátay na. Ay kane manalen tu átu nga sittatangál ka tuláng kitu arátay, ay nasingan na tu aniniwing na kitu danum. Ay ya átu nga nasingan na kitu danum, ay ummán kammin kaggína, ay sittatangál pe ka tuláng. Ay díkod piyán na nga pultán, ta bittì kanu tu kuwa na, ay abay kanu tu kuwa natu átu kitu danum.

Ay tútu naggallál se na giyàan tu isa nga átu nga gangran na kuma nga nán na, ta alà na kuma pe tu tuláng nga sinangál natu isa nga átu. Ngamay kane maggiyà, ay netánág tu sinangál na nga tuláng kitu danum, ay díkod akkan na nga nálà in, ta inumlad din, ay áwan tu kuwa na ngin.

Ay tútu nán na kitu  
uray na, "Kenga ngala tu  
kuwà á. Napiya din nu'  
akkan ku inaw-awing tu átu  
kitu danum," nán na. "Ay  
kídi yin, ay áwan lugud  
agpà ɸu kuwa ku win," nán  
na, se mawe yin ka balay da  
nga sùšùot.

Awan nin.

BPS



DAYA KAGUT SE AYONG

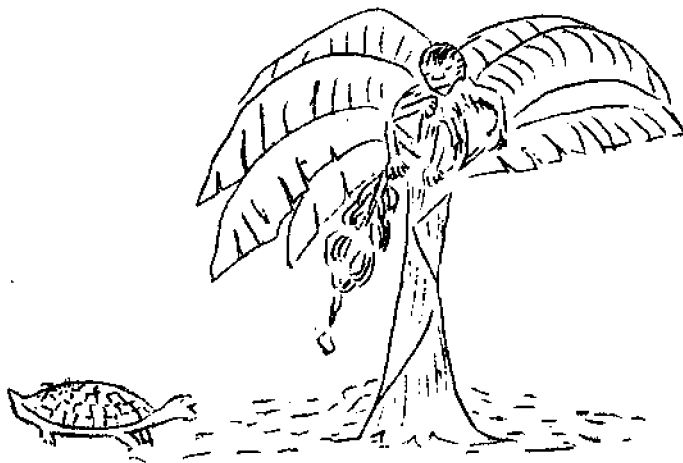
Kitu nunna nga algaw, ay atán da nga duwa nga magkopun, de kágut se ayong. Ay kiya isa nga algaw, ay nawe da nga nagdàdàdà kiya adayyu nga kalawagán. Ay kane atán da kiya ábà naya daddalenán, ay nakasmà da ka tanganáyun na asi bágat. Ay tútu nán da, "Ara ikaw, ta alà ta, ta pagpudán ta se ta imúla," nán da.

Ay tútu inalà da tu asi se da pagpudán. Ay tútu nán natu ayong, "Kuwà ya untù na," nán na. Ay díkod kuwa natu kágut tu pungut na, ta makiguru tu ayong nga magkaddaw kitu untù natu asi, ta nán na kitu lammát na nga makaru kanu nga magbúnga.

Ay tútu nagulli da ngin se da mawe kanu nga magmúla ngin. Ay nemúla natu ayong kitu dapug dá tu kuwa na, ay tu kágut, ay nemúla na kiya sirát tu kuwa na. Ay kane din mabayág gala ngin kane isa ngalgaw, ay nawe da nga nagsùbáng kadatu múla da nga bágat. Ay natay tu múla natu ayong, ta nemúla na lugud kitu

dapug, ay tu múla natu kágut, ay nabiyág se nagbísì pe, ay nalutuwán tu búnga na.

Ay tútu nán natu ayong kitu kágut, "Gemu, ta iyà ya umunè, ta nabílag gà nga umunè, akkan ummán kikaw," nán na. Ay, "Ò é," nán pe natu kágut, ta kurug mà nga akkan na nga málà ya umunè, ay páti na pe nu namáru tu ayong se iddán na kitu bágat. Ay díkod umunè in tu ayong. Ay kane dumatang kitu untù natu bágat, ay bayág na ngala ngin na makaakaakkán nga akkan na iddán tu kabulun na ka taggad nga akkan makálà umunè. Ay díkod magadang tu kágut nga nán na, "Iddán nà nay! Tura nà akkan iddán, ay



iyà ya makin múla," nán na. Ngamay tu ayong, ay pabeg mán kam tu pagbuláán na onu panganán na ngin tu idde na, ay se na iddán nala ka isa ngala.

Ay tútu makarungat pà nang tu kágut se malúsav nga nawe naggalà ka rasi lumbán se na netúga kitu arutáng natu bágat se tu pungut na, ay se magtakkab ka mata tágù kitu danni pungut natu bágat kitu igge natu ayong nga magkán. Ay kane din umúlug tu ayong, ay nàna kurug tu úbat na, at tútu nalúsav pe yin nga nán na, "Ramanán nà ala kiyán. Patayan taka kiyán," nán na. Ay se mawe magtutúgaw kitu tágù a nagsiruán tu kágut nga magpal-palamnáv kitu úbat na nga dummága, se makas-asangit pe. Ay makag-aggalà tu kágut kitu unag natu tágù, ay se na manin kindut tu íput natu ayong nga mekal-aluwa. Ay díkod sap-sapúlan na tutu wala tu kágut ta patayan na tutu wala nu masmà na, se na lakkayan tu pagtutúgawán na nga tágù, ay tútu nasmà na.

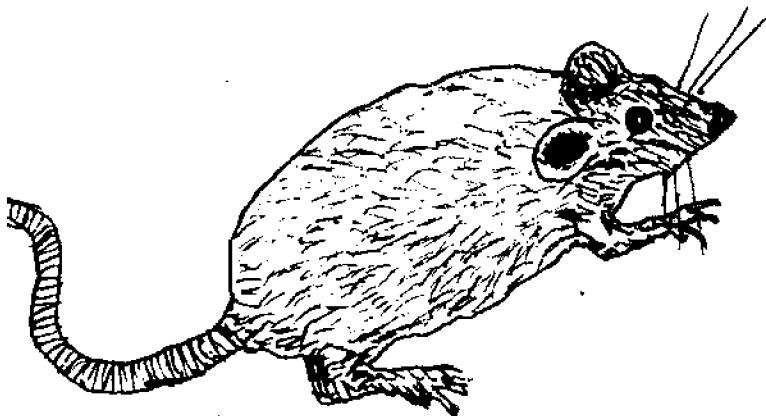
Ay se na inalà nga nán na, "Isungap taka kiya apuy," nán na, ngamay nasírib pe tu kágut nga sumungbát nga nán na, "Napiya á,

ta pumiya ngà nu kuwa, ay dumgáng ngà pe nga ummán kiya birgáng,  
se umadu wà pe," nán na.

Ay tútu nán manin natu ayong kitu kágut, "Ipisù taka kiyán  
kiya danum," nán na, ay tútu nán manin pe natu kágut ta sumungbát  
ta makim-imallà, "Akkan agpà, ta matay yà, ay malimat tà nu  
ming-ingrúdán nà," nán na, ay ittu tu balay na. Ay tútu naturun  
mán kam tu ayong nga mangibàbà kitu kágut tin kitu danum min, se  
na ibàbà a ipisù kitu danum. Ay tútu naganggam tu kágut kitu  
uray na, se lungap nga inumtungár kitu túlad natu danum nga  
makag-aggalà se na nán, "Balay ku idi ay," nán na. Ay tútu  
nalùsaw tu ayong, ta tura mán kam ma makag-aggalà tu ilimat na  
ngin. Ay tútu sinarubán na, ta nakarungat pànanang. May áwan, áta  
aggína mán kammin tu nalimat tin.

Awan nin.

BPS



DAYA BUTIT SE KUSA

Kitu nunna pà nang nga al- algaw, ay atán ya adodit onu  
istoriya nga mepanggap kadaya butit se kusa kitu nagdallis na.

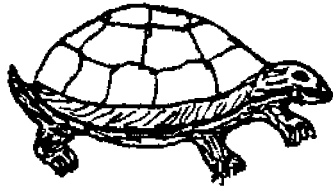
Ay kitu nagdallis kanu niddi ya kalawagán, ay nagkainab kanu daya butit se kusa ka netalug. Ay tu netalug natu kusa, ay tangabukal la iyug. Ay tu netalug natu butit, ay tangadáwa nga ammay.

Ay nawe da kadatu ban-bantay ya akkan nainap. Ay nilludán ngámin datu duddúma nga mul-múla se datu duddúma nga ul-ulolag. Tittu datu netalug da nga talìgì nga nebunna.

Ay kane massiyán nin tu danum, ay nemúla da ngin datu netalug da nga ammay se iyug. Ay pinagánab da datun na talìgì da.

Ay ittu ya gapu na kanu nga umbet peyang daya kusa nu mangigád ta onu magbakka ta onu magbunut ta ka iyug. Ay ya butit, ay ittu pe ya gapu na nga magkán da kadaya ammay tada, áta aggína tu nangitalug kiya ammay. Ay túya gapu na nga oray nu nanganna ya aggisirù ta kiya ammay, ay sapúlan da ngala nga sapúlan ka kanan da, áta ipanangi da tu nangitalug da kitu dallis.

BPS



YA NAGKUNTES DAYA DUWA NGA MAGKOPUN

Kitu kalígiden, ay atán duwa nga magkopun nga pad-ung se mún-gaw. Ay tu mún-gaw, ay nabilag nga managtág, ay tu pad-ung, ay natakaláng nga managtág.

Ay kiya isa nga algaw, ay nagdukà da kiya dálen, ay tútu nán da kiya isa isa kaggída, "Napiya ta nagdukà ta, gane opun," nán da.

Ay díkod nán tu múngaw kitu pad-ung, "Ara, ta magkuntés ta, piyán mu?" nán na.

Ay nán pe natu pad-ung nga sumungbát, "Ara á," nán na.

Ay tútu nán manin natu múngaw, "Manggayát ta lugud kiddi á, ay mamanda ta kitu simbáan kannán," nán na.

Ay díkod nanggayát da ngin na nanagtág nga duwa. Ay kane din atán da kitu ábà natu dálen, ay naglingay tu múngaw kitu likud na, ngamay nasingan na nga adayyu ngala tu pad-ung kaggína. Ay díkod nagimáng tu múngaw se matúdug kitu bíkat dálen, ay natalà pánang.

Ay tu pad-ung, ay akkan nágimáng se akkan pe natúdug kitu dálen, ta akkan lugud da netulnug ga managtág. Ay tútu liniwánen natu pad-ung tu múngaw nga natalà pánang kitu bíkat dálen. Ay kane daddán nala ngin, ay dummatang tu kágut tin kitu simbáan.

Ay kane din malukág tu múngaw, ay nanagtág manin, ta páti na nu akkan pikam lummiwán tu pad-ung kaggína. Ay kane din dumatang

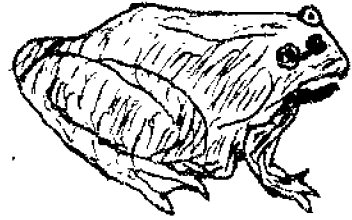
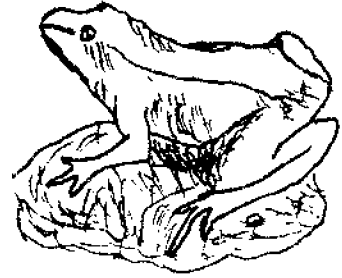
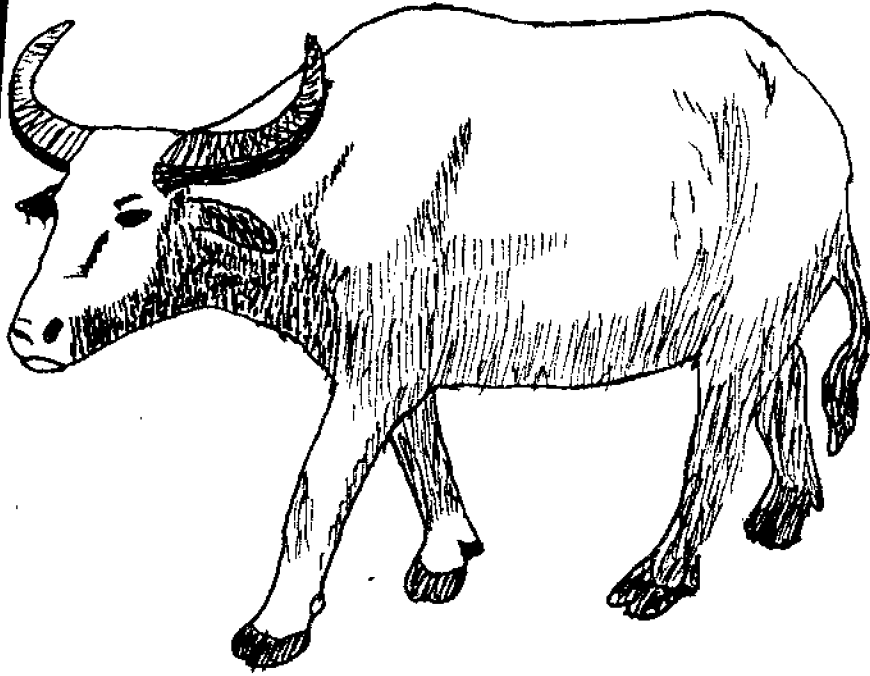
tu múngaw kitu simbáan, ay nasingan na nga atán nin tu pad-ung nga magimáng, nga nun-unna ngam aggína. Ay díkod nangába tu pad-ung, ta akkan na nagimáng se natúdug kitu dálen. Akkan ummán kitu múngaw nga nagimáng se natúdug kitu dálen.

Ay túya oray nu nasikan ta onu nabílag ta, nu makekemáng ta, se akkan ta nga naánus, ay nud-uddi ta. Ngamay oray nu akkan ta nga nasikan se nabílag, nu naánus ta se akkan ta nga makekemáng, ay mun-unna ta pe. Nga ummán kitu pád-ung nga akkan na nabílag nga managtág se akkan nagimáng, ay nun-unna ngam itu múngaw nga nabílag nga managtág ngam nagimáng se natúdug, ay nud-uddi mán kammin.

BPS

### DAYA TUKÀ SE NUWANG

Kitu nunna pánang nga al-algaw, ay uwad da nga magama nga tukà. Ay dedi nga magama nga tukà, ay akkan da pikam nga nakasingan ka ulolag nga ab-abay ngam aggída. Ay díkod páti da nu aggída ya kabayyan na ulolag kiya kalawagán.



Ay kiya isa nga algaw, ay nawe daya megama nga tukà a nagdàdàdà. Ay kane atán da kiya nalawág nga tanáp, ay nakasingan da ka nuwáng. Ay tu nasingan da nga nuwáng, ay ab-abay ngam aggída. Ay tútu nadakè tu ángat natu abay tukà, ta ab-abay tu baggi natu nuwáng ngam tu baggi na. Ay tútu kagiyan na kitu an-anà na nga annung na kanu pe padàlan ya baggi na nga ab-abay ngam tu nuwáng.

Ay se na nán kitu an-anà na, "Sinnam á, gane, ta padàlan ku pe ya baggi ku," nán na. Ay se maggagallál tu abay ya tukà nga ángat tala nga ángat, ta senu ab-abay kanu tu baggi na ngam tu nuwáng. Ay se na nán, "Sinnam mán nu ab-abay yà in," nán na, ngamay, "Akkan pikam," nán pe natu an-anà tukà.

Ay díkod naggallál manin se ángat tala nga ángat manin tu abay ya tukà panda kiya di ab-abay ngam tu nuwáng. Ay se na manin nán kitu an-anà na, "Ab-abay yà in?" nán na, may nán natu an-anà nga sumungbát kitu ama na, "Akkan pikam, ab-abay kammala ngam ikaw," nán na.

Ay díkod naggagallál manin se ángat tala nga ángat manin tu abay ya tukà, ta piyán na lugud nu ab-abay kammala ngam tu nuwáng. Ngamay kane din daddán nala, ay tútu linumtug lugud din tu abay ya tukà, ay díkod tútu natay lugud agpà in.

BPS

YA ULILA SE IYA BÀBAKAT

Kitu nunna nga algaw atán na isa nga an-anà nga ulíla. Ya gapu naya nekaulíla nedi ya an-anà, ay natay ngámin datu mannákam na se wawwági na ka tarangkásu. Ay díkád sissa ngin tu an-anà kitu balay da nga magsurap nga makas-asangit, ta malídug se magansing kadatu natay ya akkobung na nga nabuyù in.

Ngamay napiya ngala, ta uwad isa nga bàbakat ta akkan nàna kiya sinakit. Ay díkád nave idi ya bàbakat ta nagdàdàdà, ta 'we na sapúlan datu pan-pane na. Ay kane umadanni kitu isa nga balay, ay uwad makas-asangit ta nagìna na. Ay díkád naganggam tu uray

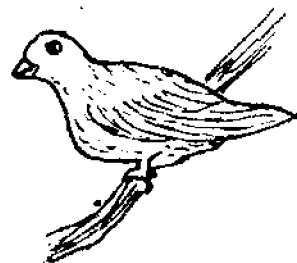
na, áta akkan kam ma sissa. Ay kane lumnà tu bàbakat kitu balay, ay summabat tu ababbing, ay se umarákup kitu bàbakat.

Ay se nán tu ababbing, "Alà nà, ta tarànan nà, ta natay mà ngámin daya akkobung ku," nán na.

Ay kane mabayág da ngala nga magkobung, ay nepaltuwád natu bàbakat tu áyam na nga an-anù, ay se na nidde kitu an-anà. Ay tútu naganggam pà nang tu ababbing.

Ay kane isa ngalgaw, ay nepàrob natu bàbakat tu ababbing nga magsàdu ka ambaw. Ay kitu igge natu ababbing nga magsàdu ka ambaw, ay nesúnu natu bàbakat tu an-anù. Ay kane umbet tin tu an-anà nga gayát nagsàdu, ay sap-sapúlan na tu áyam na nga an-anù. Ngamay tútu nán natu bàbakat, "Kinnán átu," nán na.

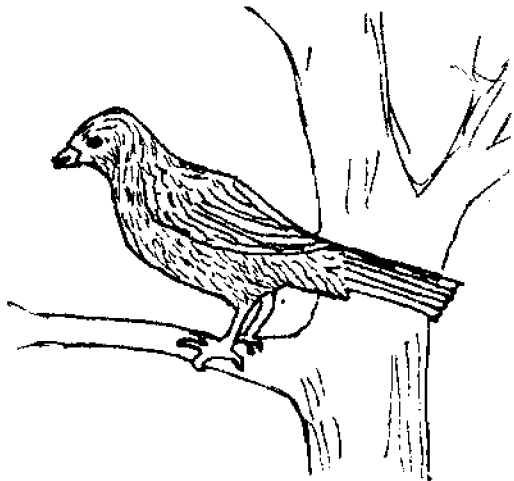
Ay díkád nakas-asangit tu ababbing se mawe manin ka ambaw. Ay se mawe magtutúgaw kiya gimpusà a batu nga nán na, "Talnan nà batu, ta kinnán naya apu ku tu áyam ku nga an-anù," nán na nga



makas-asangit. Ay kane din daddán nala, ay ummawan tu ababbing nga magtutúgaw kitu útun natu gimpusà a batu.

Ay kane din aw-awnan natu bàbakat tu an-anà, ay nawe na sinapulán ka ambaw, ngamay áwan na nga nasmà kaggína. Ay kane din magulli kuma ngin tu bàbakat, ay nasingan na ya gayáng nga magdadápun kiya káyu. Ay nán natu





gayáng nga makokoni, "Atán nasingan ku an-anà nga nagunag ka gimpusà," nán na.

Ay kane magina natu bàbakat tu kagiyan natu gayáng, ay nán na nga summungbát, "Itùgud mu, gayáng, ta iddán taka ka tangasùbútán na ìlug se nalútu bágat," nán na. Ay kane din magina natu gayáng tu kagiyan natu bàbakat, ay tútu kummáyab se magdattág kitu útun natu gimpusà a batu. Ay se ná simtúken tu

batu, ay tútu narupà, ay díkád lummawán nin tu an-anà nga nagunag kitu gimpusà. Ay tútu inalà kammin natu bàbakat tu ababbing kitu balay da, se da magkobung kammin panda kitu nekatay da nga duwa.

Ay túya gapu na nga magkán kanu daya gayáng kadaya ìlug se kadaya bógat, áta napenám da kanu kitu nangwa natu bàbakat kitun.

Awan nin. Tu yanin tu panda na.

BPS

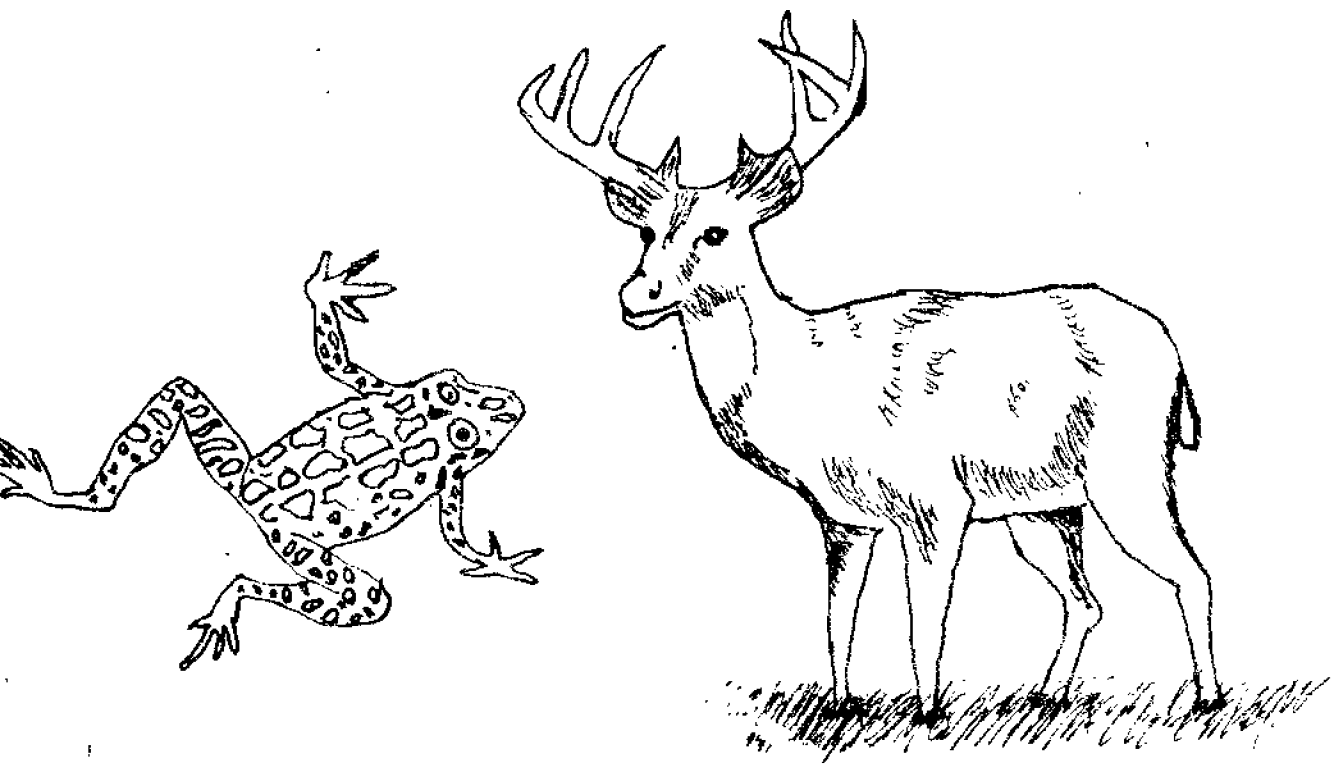
## DAYA UGTA SE TUKÀ

Kitu nunna nga algaw, ay atán da duwa nga magkopun, nga napiya pánang ya agbul-bulun da. Ay çedi nga magkopun, ay daya ugta se ya tukà. Akkan da nga magpakkit nu atán ya kapannán da nga duwa.

Ay kiya isa nga algaw, ay nawe da ka ambaw se da mawe nga nagdàdàdà kiya isa nga awweg. Ay kane makadatang da kiya isa nga battung, ay tútu nán natu tukà kitu ugta, "Ramanán ta mán ya magsirù, nu nágan naya nalingad kadàta nga duwa nu atán ya maggiyà nga átu kadàta," nán na. "Iyà á ya munna, gane, ta sinnan mu nu nalingad dà kam," nán natu tukà.

Ay, "Ò á. Ara mán lugud," nán pe natu ugta.

Ay díkád lummátu tu tukà kitu danum se lungap nga nawe nagsùsù kitu dànág ka taggad. Ay kane din daddán, ay inumtungár tu tukà in, se na nán kitu ugta, "Nalingad dà kam?" nán na.



Ay, "Ò," nán pe natu ugta, se na nán, "Iyà pe, gane. Sinnan mu pe á, nu nalingad dà kam," nán na.

Ay, "Ò," nán pe natu tukà.

Ay díkád lummátù pe yin tu ugta kitu danum nga magsirù pe yin. Ngamay masissingan kammala tù addag na se itu úlu na. Ay se manin nán natu ugta kitu tukà, "Nalingad dà in, opun? Awan mu masingan kiya addag ku se kiya úlu ku win?" nán na.

Ay, "Ò," nán pe natu tukà. "Awan ta masingan kikaw win, opun. Akkan daka masma'è daya átu win nu giyakkan daka," nán na. Ngamay busid kammala natu tukà in, ngamay kurugan pà'ang natu ugta.

Ay díkod kur-kurugan peyang daya ugta ngin ka panda kidi. Ay túya gapu na nga nu atán giyakkan daya átu kadaya ugta, ay mawe da peyang nga umsung kiya danum, ta akkan kanu masma'è onu masingan da átu da kitunni, ta nalingad da kanu nga nán natu tukà.

Awan nin.

BPS

Isnag Folktales and Stories

RETOLD IN PILENINO

by

Rodolfo Barlaan  
Summer Institute of Linguistics

## Ang Kuwentong tungkol sa Daga at ang Pipiit

Noong araw ay namamangka raw ang dalawang magkaibigan na si daga at si pipiit. Ngunit ang kanilang bangka ay buong tutong ng kanin. Habang sila'y namamangka ay sige naman ang kain ne daga doon sa bangka nilang tutong. Kaya sabi ne pipiit sa kanya, "Ano bang ginagawa mo riyan? Huwag mo namang kainin ang bangka natin. Tataob tayong dalawa nito eh! Gusto mo bang malunod tayo?" sabi niya.

"Hindi naman ah! Kumakatokatok lang naman ako dito eh!" sabi naman ne daga.

Kaya sige ang pamamangka nilang dalawa ngunit sige naman sa kakakain si daga doon sa bangka nilang tutong. At sinabing muli ne pipiit sa kasama, "Ano ba talaga ang ginagawa mo?" Sabi nang huwag mong ubusin ang bangka natin eh! Tiyak na malulunod tayo nito kung tataob ang sinasakyan natin!" ang sabi ne pipiit.

At sabi naman ne daga, "Sinabi ko nang wala eh. Kumakatokatok lang naman ako eh!" sabi niya.

Kaya tuloy pa rin ang kanilang pamamangka, ngunit sige naman ang kain ne daga doon sa tutong na bangka nila. Nang sila'y dumating doon sa may mabilis na agos ng tubig ay

kamuntik na silang tumaob dahil maliit na 'yong bangka nilang tutong. Papan, wala namang tigil si daga sa kakakain doon sa sinasakyan nila. Kaya sinabi muli ne pipiit sa kanya, "Sabihin mo nga sa akin. Ano ba talaga ang ginagawa mo? Sinabi ko nang huwag mong ubusin ang bangka natin eh! Tiyak na tataob tayo nito eh at tiyak ding malulunod tayo. Mabuti na lang sa akin at marunong akong lumipad. Hindi gaya mong hindi marunong lumangoy," sabi ne pipiit.

Ngunit muli ring sinabi ne daga na wala siyang ginagawa. Kumakatok-katok lang daw siya. Hindi niya pinahahalagahan ang sinasabi ne pipiit.

Nang dumating na naman silang dalawa doon sa mabilis na agos ng tubig ay tumaob nga sila, dahil maliit na maliit na 'yong bangka nila gawa ng kakakain ne daga. Ang nabuhay sa kanilang dalawa ay si pipiit dahil lumipad; at si daga naman ay nalunod dahil hindi siya marunong lumangoy.

Iyan ang katapusan.

## Ang Pinanggagalingan ng Lindol

Noong unang panahon may isang bayan na malapit sa gitna ng bundok na malapit sa isang ilog. Itong lugar na ito ay nasa kagubatan. Hindi gaanong marami ang tao dito sa bayang ito. Tatatlong mag-asawa ang naninirahan doon at kakaunti pa 'yong mga anak nila dahil noong unang panahon nga ito. Kakaunti pa ang mga tao dito sa mundo. Doon sa kagubatang yaon ay mayroong isang mabait at malaking Higante. Siya ang nag-aalaga sa mga usa at baboy-damo at mga ibang hayop na naroon sa kagubatan. Maliban doon sa mga alaga niya sa kagubatan, ay may inaalagaan din siyang isang napakalaking igat at isang napakalaking alimango. Itong dalawang alaga noong mabait na Higante ay iginawan niya sila ng bahay nila sa ilalim ng lupang kinaroroonan ng bayan. Yaong bahay ng igat ay nasa silong ng malapad at napakalaking bato. May daanan siyang butas na nasa ilalim noong malaking bato.

Ang bahay ng alimango ay naroon din sa kinaroroon noong igat subalit malayo-layo ng kaunti dahil mag-aaway ang mga ito kung sila'y magkasama. Kakaunti ang tubig sa bahay ng alimango dahil mabubuhay naman siya maski kakaunti lang ang tubig sa kinaroroonan niya. Itong mga alaga ng Higante ay dalawang beses na kumain sa isang araw; umaga't hapon lang.

Nang magtagal, walang tigil sa paglaki ang igat at halos hindi na siya kasiya sa kanyang bahay. Isang hapon, lalabas sana siya upang maghanap ng kanyang pagkain na ibibigay ng kanyang amo. Nguni't nahirapan siya sa paglabas at nang kanyang ipilit ang kanyang sarili ay nayanig ang kanyang bahay dahil masikip na masikip na para sa kanya yaong butas na daanan niya. Nang mayanig 'yong malaking bato ay nayanig din 'yong bundok na kinaroroonan noong bayan. Kaya sabi nila, "O, bakit kaya lumindol." Simula noon ay langing nayayanig ang bundok kung lumalabas na kumain 'yong igat.

Isang araw nagpulung-pulong ang mga tao doon sa bayan at kanilang pinag-usapan kung ano ang dahilan kung bakit nayanig ang lupa. Kaya ipinasiya nilang hanapin kung ano 'yon. Kaya hinanap noong pinuno nila at kanyang natagpuan ang bahay ng igat at alimango. At nagkataong lalabas 'yong igat kaya nakita niya kung anong nanyayari. Kung kayat siya'y bumalik na at sinabi niya sa kanyang mga kasama, "Mayroon palang napakalaking igat sa ilalim ng lupang kinaroroonan natin. Masikip na ang bahay niyang bato para sa kanya, kaya kung siya'y lalabas ay mayayanig ang kanyang bahay at mayayanig din ang ating bayan dahil nasa itaas niya tayo.

Isang araw na naman, nang mahabang-mahaba na ang tagtuyot, natuyo na rin ang tubig doon sa bahay ng alimango. Kaya napilitan siyang lumabas sa kanyang bahay at ito'y nagpunta sa

bahay ng igat. Nang mapansin ng igat na mayroong iba'ng nasa bahay niya ay nagtangkang lumabas nguni't nakita niya 'yong alimango na nasa bahay niya. Kaya naglaban silang dalawa at dahil dito lumindol ng napakalakas sa loob ng tatlong araw. Nang matapos ang lindol ay lumabas 'yong pinuno doon sa bayan upang kanyang tingnan kung anong nangyari, at nakita niya 'yong igat at alimango na kapuwa patay. Kaya sabi niya, "Wala nang lindol dahil patay na silang dalawa." Namatay na 'yong igat nguni't hanggang ngayon ay mayroon pang lindol. Kaya alam na natin na hindi pala 'yong igat ang pinanggagalingan ng lindol.

Wakas

## Ang Pinanggalingan ng Pangalan ng Isang Bayan

Noong unang panahon, may mga taong galing sa isang bayan. Ang tawag sa kanila ng mga iba ay taga-Madatag. Wala kahit isa sa kanila ang may asin. Kaya nagkakasundo silang bibili ng asin sa lugar ng Banag. Kaya inihanda nilang lahat ang kanilang mga kasangkapan at ang kanilang bangka. Isang araw silang naghanda. At pagkatapos nilang naghanda ay nagsimula na silang umalis kinabukasan. Sumunod sila sa agos ng tubig. Noong ikalawang araw na nila sa ilog, ay may nakita silang baboy-damo at ito'y kanilang sinukol sa malaking bato. At nang mahuli nila ay gusto ng iba sa kanila na patayin na nila 'yong baboy-damo subalit ayaw ng iba sa kanila dahil wala pa silang nakuhang asin. Kaya ang ginawa nila ay ikinural nila at saka nila iniwanan.

At itinuloy nila ang kanilang paglalakbay. Kinaumagahan ay itutuloy na naman sana nila ang kanilang paglalakbay nguni't dahil sa malapit na sila sa dagat at saka maagang-maaga pa at maulap pa at wala silang makita dahil sa ulap. Maski yaong mga kasama nila ay hindi nila makita dahil sa ulap. At sapagkat hindi na sila makapaglakbay na sumunod sa agos ng tubig, ay sinabi noong pinuno nila, "Umahon tayong lahat," sabi niya sa mga kasama niya. Kaya iniwanan nila ang mga bangka nila na puno ng tabako. Naghiwa-hiwalay silang lahat

dahil hindi nila makita ang kanilang mga kasama dahil sa ulap. At dahil sa bahagi ng isang bundok iyong dinaungan nila ay umakyat sila doon dahil iniwasan nila 'yong ulap dahil ang akala nila ay babaha ng malalim, at takot sila dahil baka maanod sila. Subali't pagdating nila doon sa tutok ng bundok ay makapal pa rin ang ulap, kung kayat nabahala silang lahat. Kaya sabi nila na maglalangoy na sila upang magpunta sa kabilang bundok. Kaya sige, isa isa silang tumalon galing doon sa matarik na bato. Humarap sila doon sa pinanggalingan nila. Naunang tumalon 'yong matanda sa kanila. "Dumating ka na ba sa kabila?" sabi nila sa kanya. "O" ang sagot noong palaka na nasa kabila. Kaya lahat sila ay isa isang tumalon dahil doon sa palakang lumoko sa kanila. Kaya natay silang lahat. Nag-iisang nabuhay yong pinuno nila dahil hindi siya tumalon. Nag-iisa siya nakabalik sa kanilang bayang Madatag. Kaya iyon ang dahilan kung bakit may bayang Sappaw iMadatag (ang ibig sabihin nito ay lugar na tinalunan ng mga taga Madatag) dahil nakuha nila doon sa mga ninuno ng mga taga Madatag na naglakbay at tumalon galing sa matarik na bato sa tuktok ng bundok upang maglangoy sa ulap.

Wakas

## Si Dungkuwan at si Sinarugkawan

Noong unang panahon ay mayroon daw pitong magkakapatid na panay babae na naninirahan sa langit. Ang pangalan ng kanilang bunso ay Sinarugkawan. Araw-araw silang bumababa upang maligo sa isang ilog. Isang tanghaling tapat, nang sila'y naliligo ay natanaw nila ang tubuhan ni Dungkuwan. At sinabi nila, "Sino kaya ang may-ari ng tubuhang 'yon? Punta tayo't kumuha ng tubo," sabi nila, at sila nga'y nagpunta. At sila'y magpangos doon sa tubuhan.

Nang bumaba sa bahay ang bulag na ina ni Dungkuwan ay naliwanagan siya dahil sa kagandahan no'ng pitong magkakapatid ng taga langit na naroroon sa tubuhan! Kung kaya't isinigaw niya kay Dungkuwan ang, "Dungkuwan! Dungkuwan! Nasusunog ang iyong tubuhan. Kaya dumungaw nga sa bintana si Dungkuwan.

"Hindi naman nasusunog eh! Mga babae sila!" Simula noon ay laging inaabangan ni Dungkuwan 'yong mga babae. Hindi nagtagal, bumalik nga 'yong mga babae upang maligo.

Sumunod na araw ay bumalik na naman 'yong mga babae. Ngunit si Dungkuwan ay naroon nang nagtatago doon sa hangganan ng tubuhan na malapit sa tabing-ilog. Nagmamadali 'yong mga babae na mag-alis ng kanilang mga pakpak at saka na naman sila nagpunta doon sa tubuhan ni Dungkuwan. Kaya nayamot si Dungkuwan at sinabi, "Kayo pala ang uubos sa aking tubo. Lagot kayo sa akin!" Pinabayaan lang niya sila. Pagkatapos nilang

magpangos, nagpunta na sila upang maligo. At nang kasalukuyang naroon silang naglalaro sa tubig, kinuha ni Dungkuwan ang pakpak noong isa sa kanila. At saka niya sinabi sa kanila, "Ah! Kayo pala! Ayaw ninyong magpakita sa akin ah!" Kaya nagulat 'yong mga babae at saka sila nagmamadaling magpunta doon sa kinalalagyan ng kanilang mga pakpak pero wala na 'yong pakpak ni Sinarugkawan, 'yong bunso nila at siya rin ang pinakamaganda sa kanila, dahil kinuha na ni Dungkuwan.

Kaya nagmamakaawa sila kay Dungkuwan na sana'y ibigay niya ang pakpak ngunit hindi niya ibinigay at sinabi pang, "Ibibigay ko lang ito sa 'yo Sinarugkawan kung papayag kang pakasal sa akin!"

Kaya iniwanan na no'ng anim 'yong kapatid nila dahil wala na nga 'yong pakpak niya. At umiiyak na sumunod na lamang kay Dungkuwan. Pagdating nila sa bahay ay kumuha si Dungkuwan ng kawayan at ginawa niyang bumbong at doon inilagay 'yong pakpak at saka niya itinago sa silong ng lalagyan ng kalan.

Nang matagal na silang mag-asawa ay nagkaroon sila ng isang anak na lalaki. Pero gusto pa no'ng babae na bumalik sa langit subalit hindi alam ni Dungkuwan. Kaya isang umaga, sinabi ni Dungkuwan sa kanyang mag-ina na siya'y pupunta sa kagubatan at siya'y umalis.

Kinahapunan no'ng araw ng pag-alis ni Dungkuwan, nagwalis

din si Sinarugkawan ng bahay-gagamba sa silong ng bahay nila. At nahulog 'yong bumbong sa kanyang harapan. At sinabi niya, "Ano kaya ito?" at saka niya kinuha ito at kanyang tiningnan at 'yon pala 'yong pinaglagyan ni Dungkuwan ng kanyang pakpak.

Kinaumagahan ay umagang-umaga siyang nagising at kanyang sinubukan kung puwede pa ito. Sinubukan niya ang lumipad at saka siya dumapo sa mga punong kahoy. Pagkatapos ay bumalik na siya at kanyang sinabi sa kanyang anak, "Maghintay ka lang dito anak at pupunta lang ako sandali doon." Panoorin mo na lang ako. At "Opo," sagot naman ng bata dahil hindi nga niya alam kung babalik na siya sa langit o hindi. At nang hindi na siya bumalik ay umiyak na lang na umiyak 'yong bata.

At nang dumating si Dungkuwan, ay dinatnan niya 'yong batang umiiyak dahil wala na siyang kasama. Kaya tinanong niya kung bakit nag-iisa siya at kung saan nagpunta ang kanyang ina. Ngunit itinuro na lang ng bata ang langit.

Kaya kinarga na lang ni Dungkuwan 'yong bata at kanilang pakiusapan ang mga ibon na sana'y ilipad nila sila sa langit pero wala maski isa sa kanila ang makakakayang dumating sa langit. Nang makita nila ang ibong Daginit ay sumakay sila sa kanya dahil siya ang pinakamalakas na lumipad. At dinala niya sila sa kinaroroonan ni Sinarugkawan at doon sila ikinasal na muli at simula noon ay masayang-masaya na silang lahat.

## Ang Tatlong Babae ng Magkakapatid na Ulila

Noong unang panahon may mag-asawang mayroong tatlong anak na panay babae. Doon sila makatira sa bukid ng pinagtatrabahuan nila. Dahil malayo sila sa bayan. Naroon sila sa malapit sa kagubatan. Ngunit isang araw dumating ang kanilang kasawiang-palad at sunud-sunod na namatay ang kanilang ama't ina. Kaya wala na silang taga-akay sa kanilang pamumuhay dahil namatay na nga ang kanilang mga magulang.

Kaya ang ginagawa nitong tatlong magkakapatid na ulila, ay sila na lamang ang bumuhay sa kanilang sarili maski maliliit pa sila. Pinagtiisan nilang magtrabaho maski maliliit pa sila.

Isang araw nagpunta silang magtanim ng palay. Dahil sa mainit ang araw noon kaya sumilong sila sa lilim ng punong kahoy na totroschin. Inipuan nila iyong matulis ng kahoy na ginagamit nila sa pagtatanim ng palay. Habang naroon sila, ay nagkuwento 'yong isa sa kanila ng kuwentong nakakatawa. Kaya hindi nila mapigil ang kanilang pagtawa dahil nga sa ugali ng mga bata ang palatawa. Ngunit dito nag-umpisa ang masamang nangyariisa kanila.

Hindi nagtagal sa kanilang pagtatawanan ay bigla na lamang nilang narinig ang kulog at saka biglang umulan ng malakas na malakas na nakakatakot. Pero 'yong mga bata'y hindi tumigil sa katatawa dahil mga bata nga sila. Hindi sila natakot. Nguni't bigla na lamang gumuho 'yong inupuan nila at silang tatlo'y namatay.

Nang mamatay sila, ay gumawa ng kababalaghan iyong masamang espiritu doon, dahil nga sa may kapangyarihan ito. Binuhay niyang muli 'yong tatlong magkakapatid. Pero masama ang ginawa niya dahil ginawa niyang buntot nila 'yong ginagamit nila sa pagtatanim ng palay; dahil 'yon 'yong inupuan nila doon sa nagpahingahan nila.

Simula noon, iyong tatlong magkakapatid ay mayroon na silang buntot at sila'y tumira na sa gubat dahil nahihya sila. At sila'y naging mga matsing. 'Yan ang pinanggalingan ng mga matsing sa lupa.

## Ang Aso at ang Kanyang Anino

Mayroon isang asong nagpunta sa malayong lugar upang mamasyal. Doon sa napuntahan niya, ay nakatagpo siya ng buto. Kinagat niya ito at siya'y umuwi.

Sa kanyang daraanan ay may isang ilog na kanyang tatawirin ngunit may tulay ito. Nang dumaraan 'yong asong may kagat na buto doon sa tulay, ay nakita niya ang kanyang anino doon sa tubig. At ang nakita niya ay katulad din niyang may kagat-kagat na buto. Kung kaya't gusto niya sanang agawan 'yong nakita niyang aso dahil maliit daw 'yong nasa kanya at malaki raw 'yong kagat-kagat noong aso sa tubig.

Kaya tinahular niya iyong aso sa tubig dahil aawayin niya sana at aagawin niya iyong butong kagat-kagat niya. Pero nang magtahal siya ay nalaglag sa tubig 'yong butong kagat-kagat niya at hindi na niya makuha dahil lumubog na; at wala na 'yong buto sa kanya.

Kaya sinabi niya sa kanyang sarili, "Sayang! Wala na 'yong sa akin. Hindi ko na sana pinansin 'yong aso doon sa tubig," sabi niya. "Kaya ngayon nawala tuloy 'yong sa akin." sabi niya. Umuwi na siya sa bahay nila na malungkot na malungkot.

Wakas

## Ang Kuwento Tungkol sa Matsing at Pagong

Noong unang araw ay may dalawang magkaibigan na sina Matsing at Pagong. Isang araw ay nagpunta silang namasyal sa malayong lugar. At nang makalayo na sila ay nakatagpo sila ng isang puno ng saging. Kaya sinabi nilang dalawa, "Kukunin natin ito at paghatian nating dalawa at itanim natin," sabi nila.

Kaya kinuha nila 'yong puno ng saging at saka nila hinati. At sinabi ng Matsing, "Sa akin ang dulo," sabi niya. Kaya 'yong puno ang kinuha ng Pagong dahil nakipag-unahan 'yong Matsing doon sa dulo ng puno ng saging. Dahil ang akala niya ay madaling mamunga ito.

At bumalik na silang dalawa, at kanilang itatanim daw 'yong saging na nakuha nila. Itinanim ng Matsing sa lalagyan ng kalan 'yong kinuha niya at itinanim naman ng Pagong sa parang ang hati niya doon sa saging. Nang matagal-tagal na, ay tiningnan nila 'yong mga itinanim nilang saging. Namatay 'yong itinanim ng Matsing dahil nga sa itinanim niya sa lalagyan ng kalan. At 'yong itinanim naman noong Pagong ay tumubo at namunga at mayroon nang hinog doon sa bunga niya.

Kaya sinabi ng Matsing doon sa Pagong, "Ako ang aakyat dahil malakas akong umakyat, hindi katulad mo na mahina," sabi niya. At sinabi ng Pagong, "Ikaw na nga lang," sabi niya dahil

totoong hindi niya alam ang umakyat. At ang akala rin niya, ay mabait 'yong Matsing at bibigyan siya ng saging. Kaya umakyat nga 'yong Matsing. Pagdating niya doon sa dulo ng saging, ay kumain na lang na kumain at ayaw niyang bigyan 'yong kasama niyang nasa ibaba na hindi marunong umakyat. Kaya humingi ang Pagong at sinabi, "Bigyan mo naman ako. Ako ang nagtanim nito ah! Bakit hindi mo ako bigyan?" sabi niya. Pero ang ibinibigay naman ng Matsing, ay panay balat. Kung hindi'y 'yong tira niya, at saka niya bigyan ng isa lang.

Kaya nagalit ang Pagong at siya'y nagpuntang kumuha ng tinik ng suha. At saka niya ilagay ang mga ito sa puno ng saging at doon sa lupang malapit sa puno. Pagkatapos ay nagtago siya sa ilalim ng baong may butas na naroon sa malapit sa puno. At iyong Matsing ay kain ng kain. Nang bumaba ang Matsing ay natinik nga ang puwit niya, nagalit na rin at sinabi, "Lagot ka sa akin. Makikita mo! Papatayin kita." sabi niya. Umupo siya doon sa baong pinagtataguan noong Pagong. Nagpapalipas ng kaunting sakit dahil dumurugo ang kanyang puwit at umiyak din siya. At 'yong Pagong doon sa ilalim ng bao, ay tawa ng tawa. At saka niya kinagat 'yong buntot noong Matsing na umiiyak. Kaya hinanap niya 'yong Pagong upang patayin niya kung matagpuan niya ito. Itinaas niya 'yong baong inupuan niya at natagpuan nga niya doon 'yong Pagong.

Kinuha niya ito at sinabi, "Susunugin kita ngayon," sabi niya. Pero matalino rin 'yong pagong; at sinabi niya, "Mabuti

nga 'yon para gumanda ako. Magiging pulang-pula ako na parang baga at dadami rin ako," sabi niya.

Kaya sinabi na naman ng Matsing sa Pagong, "Ah! Itatapon kita sa tubig," sabi niya. At sinabi ng Pagong na nagmamakaawa, "Huwag mo namang gawin 'yan dahil malulunod ako kung makainom ako ng tubig," sabi niya ngunit iyon talaga ang tinitirahan niya. Kaya tumindi ang pagnanais ng Matsing na itapon ang Pagong sa tubig. At itinapon nga niya ang Pagong sa tubig, nguni't natuwa ang Pagong at ito'y sumisid at saka siya lumutang sa gitna ng tubig na tumatawa at kanyang sinabi, "Dito ako nakatira eh!" Kaya galit na galit 'yong Matsing dahil nakatawa 'yong lulunurin hiya. Kaya linundag niya ang Pagong dahil sa tindi ng galit niya, ngunit wala siyang nagawa dahil siya ang nalunod.

Wakas

## Ang Kuwento Tungkol sa Daga at Pusa

Noong unang panahon, mayroong kuwentong tungkol sa Daga at Pusa. Ito'y nangyari noong may napakalaking baha.

Noong bumaha ng napakalaki ang buong mundo, ay may kanya-kanyang inilangoy ang Daga at ang Pusa. Isang buong niyog ang inilangoy ng Pusa at palay naman ang inilangoy ng Daga.

Nagpunta sila sa kabundukang hindi inabot ng baha. Naanod ang lahat ng ibang mga pananim at 'yong mga ibang hayop din. Sila at iyong mga inilangoy nila ang natira.

Nang mawala na ang tubig, ay itinanim na nila 'yong mga inilangoy nilang niyog at palay. Pinarami nila iyong mga itinanim nila.

At iyan ang dahilan kung bakit laging lumalapit ang pusa kung tayo'y magkudkod ng niyog o kaya'y kung magbibiyak lang tayo. At ito rin ang dahilan kung bakit kumakain ang mga daya ng balay. Inilangoy ng kasama nila ang palay. Kaya maski itago nating mabuti ang palay, ay hahanapin at hahanapin nila dahil wala ang palay kung hindi inilangoy ng daga noong baha.

Wakas

## Ang Takbuhan ng Dalawang Magkaibigan

Noong unang panahon, may dalawang magkaibigan na sina Pagong at Musang. Mabilis tumakbo 'yong Musang ngunit mabagal tumakbo ang Pagong.

Isang araw ay nagslubong silang dalawa sa daan. At sinabi nila, "Maganda at nagkita tayo kaibigan." sabi nila,

At sinabi ng Musang sa Pagong, "Gusto mo bang magtabuhan tayo?" sabi niya.

"Oo sige," sagot naman ng Pagong.

"Magsisinula tayo rito hanggang sa simbahan," sabi ng Musang.

Kaya nag-umpisa na sila noon din at sila'y tumakbo. Pagdating nila sa kalahati ng daan ay lumingon ang Musang at nakita niyang malayo 'yong Pagong sa kanya. Kaya nagpahinga siya sa tabi noong daan at siya'y natulog at siya'y nahimbing.

Pero hindi nagpahinga 'yong Pagong dahil hindi nga mabilis tumakbo. Kaya linampasan ng Pagong ang Musang na natutulog ng mahimbing sa tabi ng daan.

Nang magising 'yong Musang ay tumakbo siya uli dahil ang

akala niya ay hindi pa dumaan 'yong Pagong. Pagdating ng Musang sa simbahan ay dinatnan na niya ang Pagong doon na nagpapahinga na. Kaya 'yong Pagong ang nanalo dahil hindi siya natulog at hindi nagpahinga sa daan. Hindi kagaya ng Musang ng nagpahinga at natulog pa sa daan.

Kaya maski na mabilis tayong magtrabaho kung lagi tayong nagpapahinga at hindi tayo marunong magtiis ay mahuhuli rin tayo.

Wakas

## Ang Palaka at Ang Kalabaw

Noong unang panahon ay may mag-amang palaka. Hindi pa sila nakakita ng ibang hayop na mas malaki sa kanila. Kaya ang akala nila ay sila na ang pinakamalaking hayop dito sa buong mundo.

Isang araw nagpunta silang dalawa upang mamasyal. Nang dumating sila sa malawak na patag ay nakakita sila na kalabaw. At nalaman nila na mayroon palang mas malaki sa kanila. Kaya masama ang loob no'ng malaking palaka dahil mas malaki ang kalabaw sa kanya. Kaya sinabi niya sa kanyang anak na kaya niyang palakihin ang kanyang katawan na mas malaki pa doon sa kalabaw.

At sinabi niya sa kanyang anak, "Tingnan mo ako ano, at palalakihin ku rin ang aking katawan," sabi niya. At ibinuka niya ang kanyang bunganga at sumupsop siya ng maraming hangin upang lumaki raw ang kanyang katawan at maging mas malaki siya doon sa Kalabaw. At sinabi niya, "Tingnan mo ako, mas malaki na ako sa kanya." Pero, "Hindi pa," ang sabi ng kanyang anak.

Kaya ibinuka na naman niya ang kanyang bunganga at sumupsop na naman ng maraming hangin hanggang sa mas malaki siya kaysa kalabaw. At saka niya sinabi na naman sa kanyang anak, "Mas malaki na ba ako?" Pero, "Hindi pa. Mas malaki malaki pa siya sa 'yo," sabi ng anak niya.

Kaya ibinuka niya na naman ang bunganga niya at sumupsop na naman siya ng hangin dahil gusto nga niyang maging mas malaki kaysa kalabaw. Ngunit walang anu-ano'y biglang pumutok ang kanyang tiyan at siya'y namatay.

Wakas

## Ang Batang Ulila at ang Matandang Babae

Noong upang panahon ay may isang batang ulilang lubos. Namatay ang kanyang mga magulang sa trangkaso. Kay nag-iisa na 'yong bata sa kanilang bahay at siya'y laging umiiyak dahil nag-aalala at natatakot siya sa kanyang nga kasambahay na nangangamoy na.

Pero mabuti na lang at may isang matandang babae dahil hindi tinablan ng sakit. Kaya namasyal ang matandang ito at kanyang hahanapin ang kanyang mga kamag-anak. Nang lumapit siya doon sa isang bahay, may narinig siyang umiiyak. Kaya tuwang-tuwa siya at hindi pala siya nag-iisa. Nang pumasok ang matandang babae doon sa bahay ay sumalubong sa kanya ang bata at siya'y niyakap no'ng matanda.

At kanyang sinabi sa bata, "Kunin na lamang ninyo ako dahil namatay lahat ang aking kasambahay," sabi niya. Kaya kinuha no'ng matanda ang bata at saka niya dinala sa bahay niya.

At nang matagal na silang magkasama, inilabas ng matanda ang kanyang alagang ibon at ibinigay niya ito sa bata. Kaya natuwa 'yong bata.

Isang araw inutusan no'ng matanda ang bata upang umigib sa tabi ng ilog. Habang naroon 'yong bata na umiigib ay inihaw no'ng matanda 'yong ibon. Nang dumating na 'yong bata

ay hinahanap niya iyong ibon. At sinabi ng matanda, "Kinain ng aso."

Kaya umiyak ng umiyak 'yong bata' at nagpunta na naman siya sa tabing ilog. At siya'y umupo sa isang malaking batong puti at sinabi niya, "Kainin mo na ako bato, dahil kinain ng aking amo ang ibong alaga ko," sabi niyang umiiyak. At bigla na lamang nawala 'yong bata na nakaupo doon sa bato.

Nang walang mahintay 'yong matanda doon sa bata ay hinanap niya sa tabi ng ilog pero hindi niya natagpuan. Nang pabalik na sana 'yong matanda ay nakita niya ang isang uwak na nasa isang kahoy. At sinabi ng uwak, "May nakita akong bata na nilulon ng malaking batong puti."

At nang marinig ng matanda'ang sinabi ng uwak ay sinabi niya, "Ituro mo sa akin at bibigyan kita ng maraming itlog at mga hinog na saging," sabi ng matanda. At nang marinig ng uwak 'yong sinabi ng matanda, siya'y lumipad at dumapo doon sa malaking batong puti. At kanyang tinuka ng tinuka ang bato hanggang sa mabasag 'yong bato. Kaya lumabas 'yong bata na nilunok no'ng malaking batong puti. At kinuha muli no'ng matanda ang bata at silang dalawa'y nagsamang muli hanggang sa sila'y mamatay.

At iyan daw ang dahilan kung bakit kumakain ang uwak ng itlog at saging. Nawili raw sila sa ginawa no'ng matandang babae noong araw.

Wakas

## Ang Usa at ang Palaka

Noong unang panahon may dalawang magkaibigang matalik at maganda ang kanilang pagsasama. Hindi sila naghihiwalay. Kung nasaan ang isa ay naroon din 'yong isa. Ang mga magkaibigang ito ay sina Usa at Pagong.

Isang araw sila'y nagpunta sa tabing-ilog at sila'y namasyal. Pagdating nila sa lugar na hindi umaagos ang tubig ay sinabi ng Palaka sa Usa, "Subukan nga natin ang magtago at titingnan natin kung sino sa ating dalawa ang makapagtatago ng mabuti na hindi makikita ng aso kung sakaling may tatahol sa atin na aso," sabi niya. "Pero ako ang mauuna at tingnan mo kung talagang hindi ako makikita kung magtatago ako," sabi ng Palaka.

"Oo, Sige nga" sabi ng Usa.

Kaya lumundag iyong Palaka sa tubig at siya'y sumisid at isiniksik niya ang kanyang sarili sa putik sa ilalim ng tubig. Maya-maya ay lumutang 'yong palaka at kanyang tinanong sa Usa, "O, ano? Hindi mo ba ako nakita sa aking pagtatago?" sabi ng Palaka.

"Oo," ang sabi ng Usa, at "Ako rin ano. Tingnan mo rin ako, kung hindi mo ako makikita kung magtatago ako."

"Oo," ang sabi rin ng Palaka.

Kaya lumundag din 'yong Usa sa tubig at nagtago rin siya. Pero kitang-kita pa 'yong ulo niya at ang kanyang likod. At sinabi niya sa palaka, "Hindi mo na ba makikita ang likod ko at ang aking ulo? Hindi mo na ba ako makikita sa aking pagtatago?"

"Oo," sabi rin ng Palaka. Hindi na kita makikita kaibigan. Hindi ka na siguro makikita ng mga aso kung tatahulan ka nila. Pero nagsisinungaling lang 'yong Palaka. At 'yong Usa naman ay paniwalang-paniwala.

Kaya hanggang ngayon pinaniniwalaan ng mga Usa ang sinabi ng Palaka. Kaya ito ang dahilan kung bakit maglulublob ang mga usa sa tubig kung tatahulan sila ng aso sapagkat hindi na raw sila makikita ng mga aso doon dahil tagong-tago na raw sila na sabi ng Palaka.

Wakas